

ждими хатами, там канал капать. А тоді і тьотка мені як раз попалась, Лідкина мати, Заблудської, і в совхвз чи колхоз ми пішли. Ну, а там дівчатка молоденькі такі, як я, отоді виходили робили. А ми ж із подругою як одроблять. Ну ладнр, сьогодні одне робимо, завтра те робим. Канали риєм там на шось. Ну, ладно. Підходе ж зарплата, пішли, получила раз зарплату.

Інтерв'юер: *Вам за отработки ще й гроші платили?*

Любов Павлівна: Да, платили. А тоді як-то, шо ми прийшли на роботу, а нам кажуть, шо ми уволені, давай домой. Ми з тьоткою Дашкой заходим у контору. «Ідіть получите деньги, вам націтали там. І по домам». Захом, тьотка Дашка получила, а я (*Пауза*) а мої получили. Родоман, видно, получил, і не сказав нічого. І так, 120 рублів. Це ж він за те, шо мене встроїв. Я й не добивалася. Ну, думаю, слава Богу, хоч одробила. Далеко хоч не послали. Думаю, як пошлють у Луганск, я ж там ніде нічого не знаю.

Володимир Павлович: Да, добре було при Сталіну. Порядок був!

Примітки

1. **Тройцьке** – село Попаснянського району Луганської області.

2. **Красне озеро** – назва місцевості Попаснянського району.

3. **Слобода** – назва місцевості с. Калинове (центральна частина села).

4. **Назарівка** – частина с. Калинове, назва пішла від коваля Назара.

5. **Клешня** – назва частини с. Калинове (у р. Луганка водилися великі раки, від них пішла назва).

6. **Ірмінка** – м. Ірміно Луганської області.

7. **Задальня** – назва частини с. Калинове (пішла від – «за дальньою горою»).

8. **Картинівка** – назва с. Калинове (пішла від – два брати поміщики Кривенки полюбляли грати в карти).

9. **Ями** – м. Сіверськ Артемівського району.

10. **Попасна** – районний центр Луганської області.

Перестіна Зінаїда Іванівна: «Я знаю цю війну, поскільки я вже ж у війну росла»

ЛЮДМИЛА ГАВРЮШЕНКО

Перестіна Зінаїда Іванівна, 1928 р.н., м. Краматорськ, Донецька область, Україна, пенсіонерка. Дата інтерв'ю: вересень 2000 року. Тема: «Історія мого життя».

Інтерв'юер: *Как Вас зовут? Где Вы родились?*

Зінаїда Іванівна: Я Перестіна Зінаїда Іванівна, 28-го года рождения. Мне шас 72 года. Жила в детстве в городе Харькове.

Інтерв'юер: *Родилась тоже в Харькове? Говорите.*

Зінаїда Іванівна: Да. Потом родители приехали в Краматорск. Трідцать... в сороковом году.

Інтерв'юер: *А чего переехали?*

Зінаїда Іванівна: Вот. Ну, переехали. Краматорск був машиностроительный город. На работу.

Інтерв'юер: *В Харькове было с работой сложнее, а тут было легче. Да? По тем временам?*

Зінаїда Іванівна: Да. Тут жили наші родственикі, і ми сюда переїхали. Жили до війни. В 41-м году началась война. Я була школьниця, в пятом классе.

Інтерв'юер: *А как началась? Ты помнишь день, как война началась? Как ты об этом узнала? Как все об этом узнали? Расскажи.*

Зінаїда Іванівна: Угу. Ну, началась война. У нас... ми жили в Штатсгороде. На площади повесили карту Советского Союза, і ми там дивилися, де Германия. Она была маленькой. І ми казалось: чепуха, ми їх сразу побідим.

Інтерв'юер: *Подожди. А вот день? Ты проснулась и вот, как ты узнала, что началась война? Родители сказали или кто? Или ты не помнишь?*

Зінаїда Іванівна: Я не помню. Ну, война началась 22 же июня? Ну, ми билі лічно, конечно, ніхто не вірив, що война ета буде така сильно жестока. Для нас ето не було понятно ні для кого. Тем более Советській Союз був он який здоровий, а Германия – он яка. Так по своему детском розуменіі поні-малі, шо це чепуха. А ту войну фінскую і польскую, я её фактически ж не знаю. Я знаю цю войну, поскольку я вже ж у войну росла. Ну, война началась 22-го июня, а в якому уже місяці, ну, ето була осень, не совсем глубока осень, як до нас дошли немци вже. Ну, сначала їх сильно іспугалися.

Інтерв'юер: *Вы видели как они заходят в город? Части их?*

Зінаїда Іванівна: Ні. Ну, в город... ми жили тут вот. Як вони там заходили... Ну, просто оні йшли по дороге так спокойно в штрою, а ми так несмело виглядали із-за своїх домов. Нам страшно...

Інтерв'юер: *Вы сидели дома?*

Зінаїда Іванівна: Да. Нам страшно сільно було. Ну, потом оні пройшли. Оні нас не тронулі, ми так переночували. Потом начали до нас немци ставити на квартиру.

Інтерв'юер: *Буквально на следующий день?*

Зінаїда Іванівна: Ну, хто їх зна? Я вже не помню.

Інтерв'юер: *Тебе сколько было лет, когда война началась?*

Зінаїда Іванівна: Ну, так посчитай. 13 же ж, наверно, вже. Да вже здорова.

Інтерв'юер: *Ты в какой школе училась?*

Зінаїда Іванівна: У пятой украинской.

Інтерв'юер: *Украинской?*

Зінаїда Іванівна: Украинской школе.

Інтерв'юер: *Тогда одни украинцы в школе были?*

Зінаїда Іванівна: Чого? Не-ет.

Інтерв'юер: *Были русские?*

Зінаїда Іванівна: Рускіє. Пята школа украинска і пятнадцата украинска була, а все остальные были рускіє. Ну, поскольку я приїхала, як то сказать, с украинской, ну, по-українські розговарівала, так я в украинской школе і учілася.

Інтерв'юер: *А война когда началась школы закрыли?*

Зінаїда Іванівна: Да. Це я пропустила. Когда война вже йшла, ми ещё ходили в школу. А чо це ми ходили в школу? Подожди. Значить, це так було. Це, значить, осень уже була і ми, значить, уже начали ходить у школу. І були викопані окопи там у сквірі, іногда була тревога, когда еті самолёти пролетали, ми, значить, выходили з класів і ходили в той ето... І вот... *(пауза)* Но нікого в школе не було, ніхто не постра-дав, а потому шо в подвал водили малі всі, а старші класи ходили в окопи. І ми так пос-тепено перестали ходити у школу.

Інтерв'юер: *Когда бомбили? Ещё до того, как отошли немцы? Когда начались первые воздушки?*

Зінаїда Іванівна: Ну, дело в том, шо ми, як такої цього наступлення немцев у нас не було такого. Оні просто тіхонько зашли і (як би сказать?) тіхонько вишли. Фронта у нас не було такого.

Інтерв'юер: *Расскажи, как немцы приходили на квартиру селиться?*

Зінаїда Іванівна: Да. Потом у нас стала там льотна часть, поскольку в нашем городе есть аэродром. Льотна часть, молоді такі ребята. Оні приходили, поставілі по два не-

мця у кожду квартиру. Ну, у нас був австрієць і одін нацист був.

Інтерв'юер: *Австрієць или австрієць?*

Зінаїда Іванівна: Австрієць. Австрія за немцев. Оце ж вони, як Україна. Етог, конечно, був сильно настроєний протів Гітлера.

Інтерв'юер: *А ты помнишь, как его звали?*

Зінаїда Іванівна: Адольф. Ні. Ганс. А Адольф був нацист. Папа в його був комуніст. Ето он нам рассказивал. А він був нацист – гітлеровець. Когда він немножко побув у нас на квартирі і він уехал на, ну, в общем, у Германію на підвищення. А етог австрієць, він у нас був почти всё время.

Інтерв'юер: *Сколько они жили у вас?*

Зінаїда Іванівна: Ну, сколько ми були под немцем? Наверно, ну, около двух лет.

Інтерв'юер: *А как вот они ели?*

Зінаїда Іванівна: У ніх була своя кухня тут у нас, у дворі. Онi там питалися. Ну, бувало, нам – дітям давали шоколадкі.

Інтерв'юер: *Как к вам относились? Никто не обижал?*

Зінаїда Іванівна: Ні, ні. Даже захищали своїх жителей.

Інтерв'юер: *А защищали от кого?*

Зінаїда Іванівна: Ну, если другий немец шо-то там прийде і починає ерундістикою заніматься, то наші немци їх отправляли сразу с нашего двора. Ето не разрешалось. Ну, ми гуляли там вечером сильно долго.

Інтерв'юер: *А как они понимали по-русски? Или кто-то говорил по-немецки? Как вы общались?*

Зінаїда Іванівна: Не. Онi тоже не понимали, і ми тоже не понимали. Ну, так виучились чуть-чуть шпрыхать, отдельные слова які-то казали онi нам, а ми їм. Ну, і так понимали друг друга. А я помню, як я читала книжку якусь дуже інтересну, і в голос сідела і читала. А немец сидів і він сміявся до упаду. Потом ми вияснилі, шо він сміявся от слова «как». У нас слово, значить, книжка какаята література була, шо там це „как, как, как”, і він, значить, сміявся. Оказивается „как” у ніх ето некрасиве слово, а ми не

зналі, чога він сміявся. Ну, потом немци, когда стали отступать... (пауза), конечно, всі дома... вони не то шо дома, а всі квартири унічтожили, кидали туда фугаскі і квартири прочищали все.

Інтерв'юер: *А ваша?*

Зінаїда Іванівна: І наша так же. Ну, ето вже, когда наші стали подходить сюда через два года, то немци уже стали подготавливаться евакуироваться. І жителі, які попадали в общій поток, онi невольно евакуировались. Онi, як попадали уже, допустім, на дорогу... йдуть на дороге, значить, вже вони йдуть до станції, і там їх садили у вагони, і онi уезжали хто куда. Були і такі, шо до Германії доїхали. Вот, например, у нас соседи, які уїхали в Америку, і там вони і остались. Ціла сімья. Вісім человек. А еті ближчі соседи: онi доїхали только до Днепропетровска.

Інтерв'юер: *Это когда?*

Зінаїда Іванівна: Ну, как евакуировали немци нас уже. Когда наші зайшли, хоть вони ще не зайшли в наш город, ну, а немци уже стали отступать. Ми, собственно говоря, наш город без бою. Може, не знаю, може хто каже, шо і з великим боем узятий. Но я считаю так, шо там десь у городі прогремело трошки, ну, город узятий без бою. І наші отступілі, і немци пішли. Ну, немци ще і сурйозніше уходили. Ну, факт то, шо очень много людей евакуировалось із немцами.

Інтерв'юер: *А почему? Это были те, которые на их сторону перешли?*

Зінаїда Іванівна: Не, не.

Інтерв'юер: *Многие сотрудничали с немцами? Ты помнишь?*

Зінаїда Іванівна: Да. Когда немци зайшли, то я скажу: ми такі дурні були дуже. Ми даже не знали, шо... Ну, когда немци зайшли у нас тут така тішина була, і ми не чули ніяких звуків, не бомбёжки, ніхто нас не бомбив, ніхто не стріляв. Ми так думали, шо вже воно і ми тут при немцах. Ось так ми уже і остались, і ніхто до нас не вернеться. Ну, нас вот, например, вот эта ж Беленька, она ж так ішла в поліцаі. Не потому, шо вони там були чи разкулачени, чи Бог їх зна, та просто ума не було. Половина немцев, чи те поліцаев Беленька була. Ну,

були, конечно, таки, що який-то вред робили, а були і просто поліцаї.

Інтерв'юер: *А подполье какое-то существовало, партизаны в городе?*

Зінаїда Іванівна: Да. Я, конечно, не была. Я ще не доросла, так сказать, до цього. Ну, на Ясногорке, вроде, там були які-то партизани, там є маленькі такі лесочки, там були які-то такі проісшествія. Ну, оно мне як-то ещє не доходило.

Інтерв'юер: *Когда немцы отступали, вы слышали сигнал?*

Зінаїда Іванівна: Да. Когда немцы отступали, мы сразу из своих квартир вышли і мы спрятались на кладбище. Ну, наши соседи (сколько там нас?), много. Мы попрятались на кладбище. А хто не сумів попрятаться, оні, значить, попали под поток оцей, який на вокзал, і...

Інтерв'юер: *Немцы, когда уходили, знали за собой население?*

Зінаїда Іванівна: Да. Многие пішли. Ну, може у кого там мешок бил який і він ішов, а нам... Ну, шо нам? Ми, конечно, остались тут, спрятались на кладбище, і всё. Ми тут остались. А потом, мы тут сиділи, а немцы ходили уже ті последніє, які (ті отступили), а еті ходили, кидали фугаски в квартиры. Не то, шо дома взривали, а іменно квартиры портили. І когда немцы отступили, то квартиры всі были іспорчени.

Інтерв'юер: *И ваша тоже?*

Зінаїда Іванівна: Да. Всі. Ну, мы не стали в своей квартире жить. Мы ж пріехали сюда, поскольку у нас тут родственікі были.

Інтерв'юер: *Немцы отступили, наши зашли. Было мородёрство какое-то? Грабили?*

Зінаїда Іванівна: Да. Да. Правильно. Когда наши отступілі, оні просто бросили город, ще немцы до нас не прійшли. Я тебе ж казала, шо мы даже с тётей Любой принесли по две табуретки.

Інтерв'юер: *Откуда?*

Зінаїда Іванівна: С лазарета. Третья больница. Тогда она только была построена. Там така красіва мебель была. Ето був як би лазарет. Ну, его там нікогда там і не было. Мы тогда пошли туди с детворой, і шо мы сумели прінести по две табуретки. Ето сталінські

табуретки, які у нас і до сіх пор живут. Вони уже пятьдесят лет... Сейчас я тебе іх покажу, і які прожили ці табуретки по пятьдесят год. Тогда строілі люди от души і на совість, не так, як сейчас. Дальше шо я хотіла ще...

Інтерв'юер: *Когда немцы отступили, то что?*

Зінаїда Іванівна: Да. Правильно. Но были такі умні люди. Мы у той чісло не попали, які бібліотекі разграбили. Бібліотекі були, конечно... Оні не то шо разграбили. Мы только едінственное, шо прінесли с хлебозавода мешок муки і він нас спас, потому шо у нас ніяких продуктів не было. І вообще, до войны, до войны... не, до войны с продуктами было хорошо.

Інтерв'юер: *Вы хорошо питались до войны?*

Зінаїда Іванівна: Ну, я вже... ну, як питались? Ми, конечно, не аристократи.

Інтерв'юер: *Голода в семье не было? А помнишь был голод когда?*

Зінаїда Іванівна: Ну, я тогда ще мала була, і це для мене не ясно. Когда я вже помню свое детство, мы голодом не страдали. Первую зіму, конечно, прі немцах нам очень тяжело било. Но когда настала весна, мы сразу понабирали собі огородів, понасадили кукурузи, семечкі, картошкі і всё так дальше. І не было ніяких сторожів, і нікто не крав. То було таке... ну, не знаю, попадали туди чи не... ну, еслі, не дай Бог, хто-нібудь попався на чужом огороді, і хто й хозяйн застав, ему пятьдесят плётков грозило етому человеку. Но нікто нічего не крав. Щас же хоть сто плётков. Щас картошку посадили – йшли, взяли викопали.

Інтерв'юер: *Когда отступили немцы, и вы спрятались. Дальше что было?*

Зінаїда Іванівна: Да. Потом наши когда зайшли, мы перешли на Беленьку, бо наш дом був розвален. Він не розвален, но квартира ж ето... До своїх родственіків; от маленькій флігелєк і ми тут жіли до, пока мы построілі свій домік, до 46-го года.

Інтерв'юер: *А дом кто строил? Сами строили? Стройматериалі покупали?*

Зінаїда Іванівна: Ні. Ну, всякі палички сносили, а потом гліной там... Ну, оно так строілось. Ну, домік був всё равно красивий

в те время. А когда була, ну... (*пауза*) парні, які попідростали наше, ні, вже не наше покоління, а постарше, яким було 18 лет, когда уже наші вступили, а немци ж только погналі, це ж надо було до Берліна їх догнать, ну, пішли в армію. Були оні в армії. Хто, конечно, попав і в боя, а хто просто... ну, хлопців забирали молодёжь в армію... (*пауза*). А ще я ж не сказала, шо нас вже у Германію забрали. В Германію, конечно, всі боялись. Ну, страшно. Бог їх там, як оно? Ну, були, конечно, такі, шо йшли і добровольно.

Интерв'юер: А почему?

Зінаїда Іванівна: Ну, були такі геройські. Молодёжь така геройская хотіла там узнать, і як люди живуть. Ну, в общем, не знаю. Ето меня не коснулося. Ну, в Германію, конечно, очень много молодёжі забралі, всі дуже боялися Германії ужасно. І були такі, шо дуже плохо було в Германії; а були такі, шо ніякого горя не знали, потому шо там тоже есть погані люди і хорошіє. От. Так шо тётя Галя – она була у хорошей хозяйкі. Ну, до войны я не робила, конечно. Я пішла на роботу...

Интерв'юер: Школу когда открыли?

Зінаїда Іванівна: У школу я попиталася піти сразу ж, ну, после войны, не после войны, а когда уступілі наші. Ну, у мене нічого не получілося. Оно ж повиростали, одіться нема у шо, обуťся нема у шо, і як-то позабував все, шо знав.

Интерв'юер: А в чём ходили во время войны? До войны? Хорошо?

Зінаїда Іванівна: Не. До войны ми неважно одівалися. До войны продукты були, а етого матеріала, етого не було.

Интерв'юер: Вы покупали в магазинах или сами шили обувь, одежду?

Зінаїда Іванівна: Ну, наверное, у магазинах. Наверно ж, як то це для мене...

Интерв'юер: Вы построили домик из подручного материала?

Зінаїда Іванівна: Ну, шо прийшлося. Построїлі. Потом я (уже в 46-м) я пішла на работу.

Интерв'юер: Когда тебе было 18 лет?

Зінаїда Іванівна: Ну, да.

Интерв'юер: И куда пошла на работу?

Зінаїда Іванівна: То всё на работу ми ходили в совхозі молодёжь. Там в совхозі убирали там всякі овощи, ну, все. Ну, ходили, в общем, в совхозі. А тогда вже сразу ж работа яка була? Отстраивали заводи... ну, як там? Молодёжі много с села прислали, ребят. Оні плакали сильно, як сюда приїхали, а через два года вони не захотіли вертаться в свої сёла. Їм і тут хорошо було.

Интерв'юер: Чем вы питались во время войны?

Зінаїда Іванівна: Ну, як первый год було тяжеловато, а потом... шо у нас було?

Интерв'юер: Где вы брали? Были ли какие-то магазины?

Зінаїда Іванівна: Ні, ні. Ми як-то самі все це заготовлівали. Потом, в общем, нам дешуска. Він пристроївся в маслобойку. І ета, ну, це був наш доход. Масло і макуха була. Тоді макуха була така маленька і без зьорнишок, вона була чиста. Ну, як халва. А шо варили? Варили буряк сахарний, вирощували. Ето була як компот. Сахара ж не було. Ну, мясного, конечно, нічого не було, пока вже це... когда чуть-чуть совхозі заработали, тоді только начали. І ми начали там шо-то держать, потом вже ми були с мясом, а так ні. Ми довго ні... Ну, ми як-то привыкли, іначе інше було. Їли кукурузні лепшошки і... Ну, як було? Конешно. Потом война закончілася, ну, ето, конешно, такий був торжественний день, такий... Ну, такого торжества трудно представіть. 9 мая все ціло. Дуже красіво було. І, буквально, ну, можна сказать, увесь город пішов у Старий город, потому шо тода було у старом городі паради проходили. І там, ну, це було, і там трибуна була. Да. Сколько людей було, шо ето – ужас. Ну, наче всіх хто-то туда їх без трамваїв, без нічо. Всі пішком. І с Ясногоркі, і с Беленькой. Ну, в общем, кругом. Ну, ето очень торжественний день був...

Интерв'юер: А что тогда были какие-то громкоговорители на площади, что-то говорили?

Зінаїда Іванівна: По-моему, не. Я, ти знаеш, для мене це не ясно. Для мене ясно, шо сколько було народа. А хто там шо кричав? Туди ж ніхто не мог подойти Народу скоко було, шо туда ні до якої трибуни. Просто,

ето було повальний такий поход. От. А потім сразу після 45-го года, 46-й – неврожайний год.

Інтерв'юер: И как вы жили?

Зінаїда Іванівна: Ну, неврожайний год, конешно, отразився сильно, поскільки ж люди і так бедні, а тут еще неврожай. Ну, їздили на Кубань, хто такий смелий, хто умів ездить на Кубань, оттуда привозили там, ну, шо там? Яке-то зерно і отут...

Інтерв'юер: Покупали там?

Зінаїда Іванівна: Да. Покупали. А їздили на кришах на вагонах. Не в вагонах, а там прям...

Інтерв'юер: Без билетов да?

Зінаїда Іванівна: Ну, які там білети? Воно тода ще, мабуть, не було. Ну, то так пережили 46-й і 47-й год.

Інтерв'юер: А вы как пережили? Также тяжело было?

Зінаїда Іванівна: Ой, я б не сказала, шо воно так уж було і тяжело. Як-то... (пауза), ну, якто у нас получалось. Я даже не знаю, яким способом, ну, вроде не було так уж... Ну, шо я хочу сказать? Ми не голодували при любих обстоятельствах. Ну, не то шо ми питались хорошо, ну, хлеб у нас був. Голодом ми не страдали.

Інтерв'юер: Пошла ты на работу в каом году?

Зінаїда Іванівна: В 46-м.

Інтерв'юер: А куда ты пошла?

Зінаїда Іванівна: Ну, я сначала пішла експедитором вже на станцію.

Інтерв'юер: И как ты туда устрои- лась? Ты сама захотела туда пойти или?

Зінаїда Іванівна: В отдел кадров при- йдеш, тобі там прелагають яку-то роботу.

Інтерв'юер: Тогда в любое место ты могла прийти? На завод, ещё куда-то?

Зінаїда Іванівна: Ну, можна було учени- ком іти, куда там. Ну, хто по своїм способностям ішов, по своїм здоров'ю. Не у каждого ж... Допустім, я там не можу ро- бить. Ну, я була експедитором...

Інтерв'юер: Где?

Зінаїда Іванівна: У транспортном цеху. Ето когда приходять...

Інтерв'юер: На каком заводе?

Зінаїда Іванівна: В Штанкостроє. Ну, ето я там, конешно, недолго була...

Інтерв'юер: Почему ты именно туда захотела идти?

Зінаїда Іванівна: Да у мене не було ще ніякого смисла куда йти.

Інтерв'юер: А ты знала кем ты хо- чешь быть?

Зінаїда Іванівна: Я, конечно, нет. У нас родітелі ні до чога нас не подготавлівали. Откуда ми знали, ким ми хочем быть?

Інтерв'юер: У тебя была какая-то мечта? Кем бы ты хотела быть вот на тот момент 18-и лет? Думала ты быть, допустим, врачом или ещё кем-то? Ниче- го? Нет?

Зінаїда Іванівна: Я хотела быть юристом. Ну, когда я побачила фильм один і як там...

Інтерв'юер: Какой? А фильм вот? В кино ходили фильмы смотрели?

Зінаїда Іванівна: Да. І, в общем, як там оцих следователєй вбили оці бандити, я більш не схотіла.

Інтерв'юер: А в кино часто ходили?

Зінаїда Іванівна: Надо било оканчивать школу, а в мене не було на ето возмознос- тей.

Інтерв'юер: А почему не было воз- можности?

Зінаїда Іванівна: Ну, сімейні були такі неурядиці. Родітелі так решили, шо от...

Інтерв'юер: Тебе надо идти работать. Родители были против того, чтобы ты училась дальше?

Зінаїда Іванівна: Да. Ну, не було його. Ну, і не у каждого есть способности учиться. Ну, после войны оно так як-то було. Ну, ко- нечно, була сім'я, як то кажуть, цивілізована, і там же діти були тоже. А ми шо? Ми – дикарі, ми самі настоящі.

Інтерв'юер: А какие фильмы вы тогда смотрели?

Зінаїда Іванівна: Я, конечно, їх не пом- ню. Ну, тода були трофейні фільми очень хороші.

Інтерв'юер: Трофейные это...?

Зінаїда Іванівна: Да. Ну, всі, ну, я не по- мню. Ну, такі хороші, шо я даже передать не могу. Ну, не такі, як сейчас. Хай Бог ми- лує.

Інтерв'юер: *Ну, а які? Вот названія там, наприклад, там?*

Зінаїда Іванівна: Нічо не помню.

Інтерв'юер: *А наші які-то фільми були любимі? В той період? Часто ходили в кіно?*

Зінаїда Іванівна: І наші. Да. Ходили. А куди ж? В кіно. Даже бувало так шо, еслі в воскресєньє, так ми могли і в Пушкіно піти в кіно, і на Станкострой піти в кіно. І там, і там побудем, аж на двох фільмах. Ну, а єдинствєний фільм, який завоював таку страшну популярність у нашій житні, єто був „Тарзан”. Єто вся молодьож кричала по-тарзанячі, і єто було четирє серії. Це було тода в диковину. Ну, двє серії – це ізредка було, а то фільми по полтора часи йшли, а то по два, не так же, як сєйчас – 10 мінут.

Інтерв'юер: *Ты пошла на работу экзедитором в транспортный цех?*

Зінаїда Іванівна: Да.

Інтерв'юер: *Тебе, вообще, нравилось, чем ты занимаешься? Сколько там проработала?*

Зінаїда Іванівна: Ну, да мало.

Інтерв'юер: *А потом?*

Зінаїда Іванівна: Ну, я ж перейшла на холодильники. І на холодильник я посвятила всю свою...

Інтерв'юер: *Ты с утра шла на работу? А потом ты приходишь домой? Какой был распорядок дня? Чем занимались в выходные, чем в будни?*

Зінаїда Іванівна: Да. Я сєйчас скажу. Отробив 8 часов, повернувся, вийшов за проходник, забув, де ти робив. Ідєш собі весєленький до дому з піснями і з усякими прибауточками. Ніхто не думав, шо ти там робив і як. Пішов до дому. Приходиш до дому, отдохнув. Які-то всі були молоді тоді, всі гуляли на лавочках, виходять, сидять. Які-то всі добрі, не такі, як сєйчас розпротівні. От. І як-то воно було совершенно по другому.

Інтерв'юер: *А по дому что-то делала?*

Зінаїда Іванівна: Ну, конечно. Там поубирала, постірала. Ну, а як же? Ну, я хочу сказать, шо всегда вечерком була улїца. І старіков не було, вроде вся молодьож була,

і всі гуляли по лавочках. А сєйчас ніхто не гуляє, всі роблять. І...

Інтерв'юер: *Ну, конечно, после войны было больше девчонок, чем парней, да?*

Зінаїда Іванівна: Ну, хто його знає? Так вроде оно не отражалось. Молодьожі очень много було. Особо тут у нас, так я вообще...

Інтерв'юер: *А как гуляли? Какие развлечения были?*

Зінаїда Іванівна: Ну, як? По простому. Як у сєлі. Вот іграє там баян где-то заіграв, і вот він заіграв і всьо, і ми дівчонки ідем туда. Хлопці там з сєйого краю приходять Усі вмісті гуляли.

Інтерв'юер: *Песни пели? Танцевали?*

Зінаїда Іванівна: А як же ж? Частушки жарили во всю.

Інтерв'юер: *А какие частушки?*

Зінаїда Іванівна: Уже позабувала. Я їх умїла, та все забула. Забула.

Інтерв'юер: *Хорошо. Потом ты после этого транспортного цеха (сколько ты там проработала?) пошла работать на холодильник? Как это называется правильно?*

Зінаїда Іванівна: Правильно: я работала той – рабочей. А там, шо я була фасовщик, єто все... а я була завьортщицей. Ну, яка раниця! Єто називається – рабочая.

Інтерв'юер: *Ты там работала до самой пенсии?*

Зінаїда Іванівна: Да. До пенсії.

Інтерв'юер: *Тебе нравилось работать там?*

Зінаїда Іванівна: Ну, сначала было тяжело, а потом, конечно, я привыкла.

Інтерв'юер: *Тяжело физически?*

Зінаїда Іванівна: Да. Фізическі. А потом я привыкла, і потом це даже не ощущалось. Ну, сразу было тяжело. А так... потому шо надо было... морожено в цеху рабочей – єто точно, як станочник, потому шо надо было, щоб єто 5 рублей заробить...

Інтерв'юер: *А какая зарплата была тогда?*

Зінаїда Іванівна: Сразу, когда я пришла, неважна була.

Інтерв'юер: *Ты помнишь, сколько было?*

Зінаїда Іванівна: Ну, було сто рублей, допустім. Потом дальше. А вже когда я...

Інтерв'юер: *Это дореформенные?*

Зінаїда Іванівна: Да. Реформу, ну, це вже ж Хрущов зробив. Ну, як-то вона не осталася у мене в голові. Тогда реформа не так делалась, як вони шо-то делают за три дня там. А тогда делалась реформа цілий год. От те деньгі ходили, допустім... Я помню: ще я сама сто рублей носила, мабуть, цілий год. Їх уже скоро... А мені жалко було їх мінять еті сто рублей. А потом я пішла і купила собі якусь обувачку на еті деньгі. Это делалі вже после Сталіна. А ще ж я не розказала. Відіш, пропустила, шо когда пройшли ці 46-й і 47-й год, жизнь ж начала налаживаться. Ну, ми каждый, конечно, подсобне хозяйство держали там, а потом поросьонків собі завели по одному, хто – по два, хто, як зумів. Ну, вже стали боле менше обживаться.

Інтерв'юер: *А мебель где вы покупали?*

Зінаїда Іванівна: Ну, мебель... яка мебель? Мебель була проста. Лиш би був шифонер і кровать, і стол.

Інтерв'юер: *Покупали или сами делали?*

Зінаїда Іванівна: Бували такі, шо і самі можуть делать. Ну, а еслі ми не могли, ми покупали, то і вот він стоїть той шифонер.

Інтерв'юер: *А где вы вообще покупали? Были мебельные магазины?*

Зінаїда Іванівна: Наверно ж.

Інтерв'юер: *Ты не помнишь?*

Зінаїда Іванівна: Ну, як-то воно у мене обходило.

Інтерв'юер: *А мягкая мебель магазинная?*

Зінаїда Іванівна: Ну, це я вже когда? Це я вже цивілізувалася. Это ж не тогда я купувала. Я только хочу сказать, шо як ми не жили до 53-го года. (*Кінець першої сторони касети*). Конечно, Сталін як умер, то ета була така трагедія для народа, шо я даже передать не могу. Ну, я хочу шо сказать: шо там Сталін делал, а шо Сталін був неграмотний человек. Это раз. Во-вторых, він став на престол ні юристом, ні економістом, ніким. І як іти було по цій засореной дороге він не знав. А всьо-таки, як-то топали. Всі

люди були неграмотні. Бедность була ужасна. Но до 53-го года ми выбрались у люди. Ми выбрались.

Інтерв'юер: *Что было сразу модно после войны? Какие твои первые запоминающиеся покупки?*

Зінаїда Іванівна: Ну, модно... як сказать? Не то шо там модно, тогда надо було одіться там...

Інтерв'юер: *Это было сложно сделать?*

Зінаїда Іванівна: Да, конечно. А як же? Всі повиростали, із малишів виростили взрослых дівчат.

Інтерв'юер: *Вот почему? Не было денег?*

Зінаїда Іванівна: Конечно, такіе трати. Не було і за шо купувати, і не було... На базарі то було, но в магазини ще ж ні снабжали.

Інтерв'юер: *А откуда это всё бралось?*

Зінаїда Іванівна: Спекулянти возили від усіх.

Інтерв'юер: *Ты ездила куда-то за покупками?*

Зінаїда Іванівна: Да. Тогда вже я, як то кажут, була на своїх ногах. Просто, когда був отпуск, ми собирались з дівчонками. Нам интересно було в Грузію поїхать. За мандарінами ми їздили. Потом їздили в Мінск.

Інтерв'юер: *А в Минск зачем?*

Зінаїда Іванівна: Ну, в Мінск там всяких тряпок понакупили.

Інтерв'юер: *Почему в Минск? Там было лучше с вещами?*

Зінаїда Іванівна: Ми самы не знаєм. Так нам, хто ж куда сказав, туда ми і поїхали. Просто для нас это було...

Інтерв'юер: *А какая была самая запоминающаяся у тебя покупка?*

Зінаїда Іванівна: Ну, сама запомінающаяся покупка, когда мне вже взрослой купілі красиві модельні туфлі. Тогда вони називались модельні. Мені привезла моя тьотя з Харькова їх. Я їх поставила на кровать, а сама сіла на пол і любовалася ними. Пока ще їх не надевала. Но вони були, конечно, очень красиві.

Інтерв'юер: *А какие они были?*

Зінаїда Іванівна: Ну, бежевого такого цвета, красиві, з таким каблучком нормальним. Ну, в общем, красиві. Ну, почали немножко шить там собі то юбочки, кофточки. Ну, так стали вже трошки схожі на людей.

Інтерв'юер: *А когда приехали из Германии...*

Зінаїда Іванівна: (перебиває) Да. Когда девчонки приїхали із Германії, конечно, вони привезли, як то сказати, культуру. Вони приїхали з причосками. Ну, коє шо вони вже знали з гігієни, яку ми ніяк не знали.

Інтерв'юер: *А что вы не знали? Вам родители не рассказывали?*

Зінаїда Іванівна: Ну, у нас в то время не було принято розказивати. І ні в школі, ні родителі ж стіснялися нам сказати, шо требається там для дівчонки, когда вона подрастає. Ми цього не знали. Ми так каждый сам по собі шо придумав, то й сделал.

Інтерв'юер: *Выкручивались сами?*

Зінаїда Іванівна: Да, да. Так, ну, в общем, була ціла неразберіха. А когда приїхали дівчонки з Германії, вони нас подучили. Сказали, шо надо пользоваться прокладочками. І потом уже ми, як то сказати? Подучилися.

Інтерв'юер: *Вата?*

Зінаїда Іванівна: Вата, тряпочки. Такая історія була.

Інтерв'юер: *Вата была в продаже или это был дефицит?*

Зінаїда Іванівна: Ну, я вже не могу цього сказати. Наверно, була. Наверно, ето не був дефіцит. Наверно, не. Ну, це в мене не осталось в памяти.

Інтерв'юер: *А до этого момента?*

Зінаїда Іванівна: До этого момента ніяких прокладочок у нас не було.

Інтерв'юер: *И всё это просто так проходило?*

Зінаїда Іванівна: Да, да.

Інтерв'юер: *И не было даже мысли о том, что надо как-то что-то делать?*

Зінаїда Іванівна: Ну, ніхто не знав, шо тут надо шо-то делать. Для нас ето було просто тьомний лес.

Інтерв'юер: *То есть все девчонки так и ходили?*

Зінаїда Іванівна: Да, да. І при том, ми даже стіснялися друг друга спросити, як-то неудобно було. Даже когда ето ж – тоже нікому не кажеш.

Інтерв'юер: *А мылись каждый день?*

Зінаїда Іванівна: Фу. Глупості які. Откуда ми знали?

Інтерв'юер: *А узнали как?*

Зінаїда Іванівна: К нам приходила на роботу медсестра, і вона нам розказувала. А ми сміялися в голос, шо надо там мить, шо оно там грязно. Нам було смішно до ужаса, шо оно там грязне (всміхається). І вона сказала б по другому, може ми б і поняли. Надо так як ліцо умивати, і там так же само умивати. Ну, нам, конечно, ето було дуже интересно.

Інтерв'юер: *Ну, а потом, конечно, вы всё-таки стали?*

Зінаїда Іванівна: Ну, а потом, конечно, ми научились. Ми тоді ж стали более цивілізовані. Уже ясно. Потом вже телевізори пішли. По телевізору, конечно, сразу не, ну... тогда телевізор вообще было...

Інтерв'юер: *Подожди. А где ты в ванну ходила, или грели воду, или что, как?*

Зінаїда Іванівна: В кориті.

Інтерв'юер: *Купались в корыте раз в неделю обычно или как?*

Зінаїда Іванівна: Тогда раз в неделю. Условій таких, конечно, не було. І у каждого не було. Если жили сім'я там, ніхто ж тоді не уступав то место, даже ніхто не знав, шо надо кому-то шо-то там сделать. Всі стоять там. Ну, ето если родителі там пішли куда-то до соседей, чи в карти поіграти, тоді ти мог там шо-то сделать, а так, конечно, не. От. Ну, а потом же ж розказувати про телевізори? Ну, когда вже ми узнали, шо есть такі-то телевізори, довго я не могла вспомнить, як оно називається, если сказали „телевізор”, то оно не оставалось в голове. Ето було таке трудне слово, його нельзя було виговорити. Ну, потом когда вже у нас провели вже в нашем городе антену, ми поїхали в Харків купати телевізор. Телевізор покупали як? Лиш би він світився. Ніяких там ізображеній ніхто не показував.

Включали телевизор, загогся, значить всьо – справний. Ну, ми купили первий телевизор „Львов”, там же в Харкові сразу ж пішли до родствеників, там його включили, як раз було Галині Івановій 50 лет. Ми купили телевизор в 59-м году.

Інтерв’юер: *Это один из первых?*

Зінаїда Іванівна: Один із первих.

Інтерв’юер: *Сколько он тогда стоил?*

Зінаїда Іванівна: (пауза) Не могу сказать.

Інтерв’юер: *А деньги на телевизор ты заработала сама или это совместная была покупка?*

Зінаїда Іванівна: Не, я сама.

Інтерв’юер: *Сама?*

Зінаїда Іванівна: Да. Я сама. Я старалася з своїх. Ну, сразу ми не очень-то хорошо зарабативали, а потом ми стали вже лучше зарабатывать. А потом вообще ми хорошо вже зарабативали.

Інтерв’юер: *И вот скажи, семейный бюджет как строился?*

Зінаїда Іванівна: Ну, було деньгі лежали в ящичку. І еслі надо...

Інтерв’юер: *А в ящичек их ложил кто?*

Зінаїда Іванівна: Ну, ложив дедушка ложив і я.

Інтерв’юер: *Твой отец?*

Зінаїда Іванівна: Мой отец.

Інтерв’юер: *Бабушка не работала?*

Зінаїда Іванівна: Не. Ну, посуды було очень много. Був такий період, шо там всякі тарелки. А люди ж із бідності, то, конечно, покупали посуду, чашки, там всякі стаканчики, рюмочки. Ето інітересно було. А потом по-немножку даже начали покупать хрусталь. Він у моду пішов. Ну... (пауза) так, конечно, простий народ, шо я хотіла? Шо ми могли? Даже не було таких... Ну, може не потому, шо у нас не було, а просто і не було так принято, щоб ето піти, купить якусь таку посуду, поставить її куда-то там у загашник і нехай вона стоїть.

Інтерв’юер: *Интересно. А были ли у вас какие-то модницы такие вот знакомые?*

Зінаїда Іванівна: Ну, я хочу сказать, шо нас було три подружки, ми так би сказать,

ми не то шо модніци, а ми лучше одівалися других дівчонок. Ето єдинственое. Ну, у нас були красиві тухвельки, платічка ми вміли самі такі боле менеє культурненькі пошить.

Інтерв’юер: *А шили сами? Ты сама себе шила?*

Зінаїда Іванівна: Да. І подружка моя шила. І ми так могли вже одіться красивее від других дівчонок.

Інтерв’юер: *А причёски? Вот где ты делала? В парикмахерских или сама?*

Зінаїда Іванівна: Не, не. Ніхто туда не ходив, потому шо у мене був дуже красивый волос. Дліний, конечно. Просто так, розпущений. Це заколки не делали. Щас вот я в пучок собираю, а тоді не було це принято і так як-би я в пучок тогда собирала, то ето, вообще була красота. Ну, причоску мені не надо було делать. А девчонки делали самі. Крутали самі собі то. С вечора накрутят, а вже наутро ми красиві.

Інтерв’юер: *А на что крутили волосы? На бигуди?*

Зінаїда Іванівна: На шо? Просто на тряпочку, мне кажется, ми крутили.

Інтерв’юер: *Ты не знала что это?*

Зінаїда Іванівна: Да так накручивали попростому.

Інтерв’юер: *А косметикой какой-то пользовались? Ты можешь, девчонки?*

Зінаїда Іванівна: Ну, девчонки пользовались. Ну, пудра була, конечно, у каждого.

Інтерв’юер: *Пудра была советская или импортная?*

Зінаїда Іванівна: Не, тогда ще імпортно-го не було. Всьо було советское.

Інтерв’юер: *А духи? Помада?*

Зінаїда Іванівна: Духами ми пользовались. Только ми не разбирались, лиш би пахло.

Інтерв’юер: *А какие?*

Зінаїда Іванівна: Да Бог його знає. Ніхто їх такі. Духи були. Ну, не очень. Ну, лічно я, відіш же, Люда, ти ж знаєш, шо я косметікой не пользовалась.

Інтерв’юер: *Верила в гадание? В Бога?*

Зінаїда Іванівна: Ну, во время войны, ми як-то делалі, на блюдечко гадали і сміялися до упаду з цього блюдечка. Сами толкали, куда нам хотілося ето блюдечко, а воно там

шось казало, но я вже це не помню. Релігії в наше время, як такової, ну, не существовало. На праздніки, празднік там Пасху, Крещеніє, такі крупні праздніки, ми їх любили. Ето такий торжественний празднік, як Пасха. Всього так красіво понаготавляють много, так гості прийдуть...(кашляєт)

Інтерв'юер: *А ты ходила в церковь?*

Зінаїда Іванівна: Не.

Інтерв'юер: *А почему? Запрещали?*

Зінаїда Іванівна: Ніхто не запрешав. Просто я – человек нерелігійний. І наше поколеніє, по-моему, всі нерелігійне. А хто хотів, ходив у церкву, ну, очень мало ходили в церкву. Ну, постарше поколеніє, оні там ходили, постнічали, конечно, чим я нікогда не занімалася. Я нікогда в жинзі своей ні постнічала, того в мене і здоров'я нема. А праздніки, конечно, я люблю.

Інтерв'юер: *А подружки твои ходили к гадалкам?*

Зінаїда Іванівна: Не, ми як-то не ходили. Ми гадалками не увлікалися. Ну, нам, по-моему, і не надо було. У нас таке весьоле общество було. Так ми, як би сказать? Льогко так жили, ми сурьозно не влюблялись, шоб до гадалок ходити, і нам не попадалися такі конкуренти вже. Не, гадалками ми не увлєкалися, і релігією – не. Наше поколеніє вообщє було не релігійне.

Інтерв'юер: *Крестная, а Вы помните первый полёт Гагарина в космос?*

Зінаїда Іванівна: Да. А як же? Ну, це було, конечно, так інтересно. Всі сиділи над телевизором, слухали. Торжественно вьсо було. І когда, особено когда ж його, когда він приземлився, когда його зустрічали. Ну, ето було велике торжество.

Інтерв'юер: *А как-то праздновали?*

Зінаїда Іванівна: Ну, як-то всіх це касалось. Всі як-то почему-то раділи. Ну, люди були добріші, гораздо добріші, душевніше, хотя і не релігійні. Сейчас же сама релігія, а нема душі ні в кого. Ні в кого. Вся молодьож...

Інтерв'юер: *А перестройка как повлияла на жизнь?*

Зінаїда Іванівна: Да. Перестройка, конечно...

Інтерв'юер: *Вот тогда, когда только пришёл к власти Горбачёв, как ты к нему тогда относилась?*

Зінаїда Іванівна: Горбачёв як прийшов к власті і як він став розказувать не по бумажке, а в телевизорі так, просто був... ми... покориw весь народ. Ну, ні на довго, конечно. Він сдєлав велику глупость цей перестройкой, етіми разговорами, потом с етіми алкогольними напїтками, як він тоді... все це трошки необдумано. І шо нам дало то, шо ми стали, допустім, там який-то анекдот розказувать, а він абсолютно нічого не дав. Только, ну, шо? Розвалили страну з цією перестройкой. Тепер нам дуже погано. У нас була страна, а тепер у нас...

Інтерв'юер: *Крестная, а скажи, вот ты выписывала тогда газеты, допустим, раньше?*

Зінаїда Іванівна: Газети і журнали. „Человек и закон” всегда виписувала. І „Роман-Газету” виписувала. І газети штук двє обязательно. Обязательно газети. У нас почтарка як іде, так тяне сзади сумку і спереди. Отак газет. У нас очень много корреспонденції виписували тогда. Щас вони нічо не носять, а тогда носили.

Інтерв'юер: *Из правителей из наших, из президентов кто был самый лучший? Тебе лично как?*

Зінаїда Іванівна: Ну, я скажу так: хотя, ну, Хрущов – ето просто... (пауза) як би сказать? Необузданий мужик такий, може він і умний там трохи був, може і соображав, ну, він такий в вираженіях не очень коректний такий. І когда він їздив за границу, там було така неприятний случай.

Інтерв'юер: *Какой?*

Зінаїда Іванівна: Ну, він же там ботінком хлопав по столу, по столу.

Інтерв'юер: *А где?*

Зінаїда Іванівна: Ну, він, конечно, трошки откpив дверь за границу. Ну, ми правда жили, ми не знали. Капіталісти – це були капіталісти. Це було страшне слово.

Інтерв'юер: *Почему?*

Зінаїда Іванівна: Потому шо там же безработіца. Ну, ми ж не знали, шо це таке безработіца. А, конечно, Горбачов, когда поїхав він уже там, він мужик був умний,

тільки він сдѣлав велику глупість, що він зробив оцю ж перестройку там бистро, не поступено, а бистро. Якби він поступено це робив, не розвалив би може государство, і у нас був, дійствительно, Советскій Союз. Это було, як то кажуть, лічностъ. А тепер хто ми? А тепер – ніхто. От. І то що отділилися страни, оце розпалися. Это тоже ні к чѣму. Это по-простому ні к чѣму, а по-научному: може це і хорошо.

Интерв'юер: *Какое отношение к слову «религія»?*

Зінаїда Іванівна: Як тебе обяснить це правильно? Ні то що там боялись ілі... Не принято було. І його просто не употребляли это слово. Допустім там, еслі это Брежнева анекдот розказували тіхонько, ну, не так, як сейчас, допустім, ми розказуем. Ну, шо воно нам дало, шо ми його у голос скажемо? От цього у нас жизнь не получшала. За Брежнева було, конечно, багато анекдотів. І він дядька був такий, він просто сидів так сидів, як подставил ліцо. Він сидів на престолі і всі йому там ордена надо було всі йому, должности. Він тільки не успів епіскопом стать. А так він усім став. Єдинствено, шо він за свою жизнь не успел – это стать священіком. Ну, а шо б сказать, шо так все з релігією, наприклад, може потому шо я єю і не увлекалась, так я не замечала, шо там хто-то шо-то його преследував. Ну, так сільно ніхто його не преследував. Просто не ходили, допустім, діти, ну, піонери там у церкву, хоть йому і охота, ну, боялись, шо там буде, ну, як би сказать? Така разговор, шо він ходив у церкву там. Ну, это було, просто як-то не совсем прилічно. Ну, може там були які-то такі невеликі сдвиги, ну, так, щоб действительно, хто хотів, тот і ходив же. І в монахи писались, і куди хочеш ходили. Ну, я ж кажу: поколеніє наше було нерелігіозне, зато воно було добріше гораздо, добріші, і люди були які-то чесні, ну, все було у человека. І як-то видно було, як наша жизнь двігається, як-то був де-то...

Интерв'юер: *Цель в жизни была?*

Зінаїда Іванівна: Там солнишко було впереді, а шас – нема.

Интерв'юер: *А у тебя какая цель была? Ты вот слушала съезды партии? То есть ты хотела построить коммунизм? Да? Или что?*

Зінаїда Іванівна: Не, я вообще. Комунизм – это ми його принімали як фантастику. Это всі так принімали комунизм, комунизм. Усі сміялися, шо його нікогда не буде. А може він колись і прийшов. Бог його зна. Ну, як вірили, щоб отак, щоб вера була, шо буде комунизм, по-моєму, даже партійци в это не вірили. Так, разговор був, а это нереальный такий момент був. А простий человек, він даже не задумувався, сміявся, та і все. Ну, хай живе цей комунизм. Ну, жить всьо равно для рабочего було гораздо лучше. При том не було, може і були які наркомани, но не такое колічество. Може і були які всяки маняки, но ми їх не бачили. І дівчонки не боялись ходить самі. А сейчас попробуй девчонке ідти. Ідтимо якийсь сопляк у дванадцятій годині і може тебе ізнічтожить. Совсім друга жизнь була.

Интерв'юер: *Какие песни пела?*

Зінаїда Іванівна: Это було в третій клас отака я ходила. Приїхала до бабушки Дусі, пішли. Ну, вони вже були так, знаєш, жили вони неплохо в те время. Наш дядя Гріша – він був начальник пожарной охраны, і він там трошки був подкований. Ну, може він і не дуже був подкований, ну, грамотніший от нас. Ну, сидимо ми, слушаем радіо с Люб-бой, ну, песни такі. Ну, раньше.

Интерв'юер: *Это тебе сколько было?*

Зінаїда Іванівна: Ну, може це в третій клас я ходила. Невелика дівчинка така була. Не то, яка була. Оце ж було тут умніше мене. Ну, і сидим, слушаем пісні такі хороші. Я сиділа, сиділа, слухала, слухала, кажу: „Люб, скажи хай заспівають „Розпрягайте, хлопці, коней”. Представляєш? Це ж моя... Ну, які я знала пісні? „Розпрягайте, хлопці, коней” та „Їхали козаки”, як „Галю підманули” і всьо. Ну, може ще які такі знала. Ну, не то шо ж. Ну, там і співала. Такі ж пісні.

Интерв'юер: *Ты понятия не имела, что такое радио?*

Зінаїда Іванівна: О-о-о! Откуда ж я знала? Не, була тарелка, по-моєму, там де-то

там в центрі висіла. Ну, не знаю, чи це воно вже було, чи воно тільки примініться радіо.

Інтерв'юер: *Думала, що она розговаривала с тарелкой, и тебе песню спюют да?*

Зінаїда Іванівна: Не. Я просто думала... Я даже не знаю як, я даже не знаю як! Ну, мені просто хотілось, щоб заспівали оцю „Розпрягайте, хлопці, коней”, потому що це ж моя песня. А то я сама не знаю що. Знаєш? Наверно, я хотя і дуже дурна поїхала з села, наверно, я так трошки підковалася скоріше. А пацани... Ну, бачиш? Як би тобі сказати, Люда?

Інтерв'юер: *Встречалась с кем-то серьёзно? Ну, а серьёзно там как-то что-то?*

Зінаїда Іванівна: Ну, сурйозно, конечно. Ну, так щоб сильно серйозно не було, щоб сильно сурйозно. А так, ну, я ж тобі сказала, Люда. В мене вот это всьо попортило. Єслі б не було оцього самого, вон як у Таньки...

Інтерв'юер: *Когда ты первый раз выпила?*

Зінаїда Іванівна: Поїхала я в Харьков, в Ольшану, і були які-то вибори. Ну, і пішли ми голосувать. В общем, не я голосувать пішла, а тьотя Галя, дядя Гриша і всі. Проголосували десь там, не знаю, де там вони голосували. Прийшли, зайшли до їхніх родітелів.

Інтерв'юер: *А тебе сколько было?*

Зінаїда Іванівна: Ну, выросла дэвушка.

Інтерв'юер: *Если голосовала, значит – 18, да?*

Зінаїда Іванівна: Да, больше вже мені було. І ми зайшли туда. Ну, бабушка сразу накрыла на стол. Ну, що там на стол було? Поставили, тогда четвертями ставили. Отакі четверті, отакі.

Інтерв'юер: *А сколько там было?*

Зінаїда Іванівна: Четверть, значить, там сколько? Девять литрів.

Інтерв'юер: *Четверть – 9 литров?*

Зінаїда Іванівна: Та така, понимаєш? Сейчас їх не стало, а до войны вони були. Оце так голосували, до войны я то ще не доросла. Ну, зайшли. А дядя Гриша у нас такий був розпротівний, ставить і пий. І хоч

умри. І поставлять же рюмочки стограмові. Ну, я одну випила. Фух. Другу. А тоді вже я сама, мені не надо було казати. Так я чуть не умерла. Мені дуже було плохо. І я ніч... ну, я не то що була так п'яна, я просто заболіла смертельно. Я все помню. Помню, як вони попугалися: як вона є та смерть. Шо робить? Не знають. Визвать скору? Так я ж п'яна. Представляєш? І на тому все скончилось.

Інтерв'юер: *А потом ты не пила вообще?*

Зінаїда Іванівна: Ну, я тоді... там же ж бабушка моя була, ну, я кажу: „Ви хоть молчїть, бабушке не кажїть, а то скажете, шо я напилася”. Ну, приходю я на другий день до бабушки. Толька ж такий малий був. „Ну, як воно там?” А бабушке вже розказали, шо я п'яна. Ну, это ж село. „Та нічого”. „А чоґо ж ти нічого не розказуєш?” „А шо Вам розказати?” „Ну і як воно там було? Напилася чи шо?” „О-о-о, а звідки Ви знаєте?” Ну, то на тому і кончилось”.

Інтерв'юер: *И потом ты уже не пила никогда?*

Зінаїда Іванівна: Да може я немножко колись і пила. Ну, так, допустім, я ж не могу нічо в рот взяти. Просто не могу. Я пива я нікоґда не пила. Нікоґда. Ніскільки. Ні одной грамочки. Нікоґда.

Інтерв'юер: *А курила?*

Зінаїда Іванівна: Пацани постарше курили листя. І я, естєствєно, з ними курила і матюкалася.

Інтерв'юер: *А какие листья? Тебе сколько лет было?*

Зінаїда Іванівна: А шо? Хто мені їх казав? І я їх не знаю.

Інтерв'юер: *Ты была очень маленькой?*

Зінаїда Іванівна: Ну, пять, може – шесть. Ну, тоді ще в школу не ходила. Ну як? Курили хлопці, курили і дівчатка малелькі.

Інтерв'юер: *Какие листья?*

Зінаїда Іванівна: Ну, я там знаю, якіє листя? Сухі, конечно.

Інтерв'юер: *Тебе нравилось?*

Зінаїда Іванівна: Понятія не імею, як воно. Научили нас матюкається. (*Говорить тихіше*) Ми матюкалися. (*Кінець запису*)